

293

DESEMBRE
2014

QUÈ HA PASSAT AL M3N L'ANY 2014? una visi3n des del CIDOB

Deixem enrere l'any 2014. Un any en què la UE no va poder superar plenament la crisi que arrossega des de 2008 i en el qual, a més, es va veure envoltada per tres greus conflictes: S3ria, L3bia i Ucra3na. Des del CIDOB hem analitzat aquestes crisis superposades i, al mateix temps, hem seguit de prop l'aparent fragilitat de les principals pot3ncies emergents i el seu impacte en l'ordre global.

Les protestes del Maidan van obrir l'any 2014. Carmen Claud3n ja **va advertir** que el Kremlin no es quedaria de braços creuats davant un possible acostament d'Ucra3na a la UE. Les manifestacions a K3iev van provocar la caiguda del r3gim de Ianuk3vtx i van tensar tot l'espai post-soviètic, afegint incerteses al **projecte de la Unió Eurasiàtica** promogut per Rússia. L'annexi3n de Crimea, primer, i després l'enderrocament de l'avi3n de **Malaysian Airlines** van obligar la UE a adoptar una posici3n més ferma de **suport al nou Govern a K3iev**. Putin, capdavanter del **gir conservador** descrit per Andrey Makarychev i Alexandra Yatsyk, lidera una Rússia amb vocaci3n de **rivalitzar estratègicament amb la UE** i amb capacitat per trencar els consensos entre els estats membres. Com expliquen Nicolás de Pedro i Carmen Claud3n, el president rus ha optat pel conflicte, guiat per vells càlculs geopol3tics que estan conduint a Rússia a una **situaci3n econ3mica insostenible**. I encara que Ucra3na és un tema eminentment europeu, des del CIDOB ens hem preguntat per les seves implicacions a **Amèrica Llatina** i a **l'Orient Mitjà**.

Els nostres investigadors van alertar a principis de l'any 2014 que aquest seria un any amb pocs motius per a l'optimisme a la Mediterrània. Efectivament, les crisis s'han multiplicat. L'entrada en escena de l'anomenat "Estat Islàmic" ha contribuït al fet que, després del desmantellament de l'arsenal qu3mic i el fracàs de les negociacions de Montreux, S3ria torni a la primera línia de l'agenda internacional. H3ctor S3nchez i Eduard Soler van explicar com tot aix3 beneficia **Al-Assad**, sumant-se així a l'**inventari d'ignom3nies** detallat per Pere Vilanova. Per la seva banda, Eckart Woertz ha proporcionat claus que posen en dubte la **sostenibilitat econ3mica** d'aquesta nova manifestaci3n del terrorisme transnacional. Si 2014 ha estat un altre any perdut per a S3ria, a L3bia s'ha posat en evidència que el pa3s corre el risc de ser un **estat fallit**, si és que no ho és ja, com argumenten Francis Ghilès i Ethan Chorin. A les pàgines d'*El Pa3s*, Juan Garrigues tornava a posar el focus sobre el paper de les **mil3cies** i apostava per un procés de reconciliaci3n nacional. També ha estat l'any en què Gaza va tornar a ser bombardejada. Com

argumenta Moussa Bourekba, la crisi es va tancar en fals i els ingredients per a un **nou esclat de la violència a Palestina** segueixen presents. Sobre aquesta qüestió, vam acabar l'any analitzant l'inusual activisme parlamentari europeu i la ruptura del tabú sobre un possible **reconeixement de Palestina** si el procés de pau es manté en via morta.

En aquest escenari de crisi, Roberto Toscano ha subratllat la importància estratègica de culminar amb èxit les **negociacions sobre el programa nuclear amb l'Iran** i els temors dels qui pretenen boicotejar-les. I què ha passat amb l'esperança democràtica al món àrab? Egipte i Tunísia representen la cara i la creu del procés d'obertura política iniciat l'any 2011. Per a Iván Martín, les **eleccions tunisianes** de 2014 van mostrar l'inequívoc però fràgil avanç del país cap la democràcia. En canvi, Ricard González va alertar, a la llum de les **eleccions egípcies** que van donar el poder a Al-Sisi, del risc de restauració d'un ordre autocràtic sobre uns nous pilars. Malgrat aquestes diferències polítiques, ambdós països comparteixen una delicada situació econòmica. Des del CIDOB s'ha reclamat un **esforç financer addicional** per apuntalar la transició i s'ha posat de manifest que Egipte depèn ara de l'**ajuda financera dels països del Golf**. Finalment, aquest va ser l'any en què Erdogan va ser elegit president de Turquia en un context marcat per crisis internes com l'**accident miner de Soma**, les dificultats en les seves **relacions amb la UE** i una nova centralitat de la qüestió kurda, sobretot arran del setge de **Kobane**.

Una de les conseqüències més dramàtiques dels conflictes i la inseguretat al nord d'Àfrica ha estat l'augment de refugiats i desplaçats interns, molts dels quals intenten arribar a les costes europees. Davant d'aquest escenari, Anna Bardolet va reivindicar una reforma de les polítiques d'asil i, més concretament, va proposar la creació d'un **visat humanitari**. Elena Sánchez i Eduard Soler van posar el focus en la voluntat d'Espanya d'uropeïtzar la situació crítica que es viu a **Ceuta i Melilla**. Al costat de la intenció de segellar les fronteres europees l'any 2014, hem assistit amb preocupació a un debat sobre la llibertat de circulació dins de la UE i a **Suïssa** on, a través d'un polèmic referèndum, es va decidir limitar l'establiment de residents comunitaris. El nou comissari, Dimitris Avramopoulos, haurà d'abordar les dues dimensions des de la seva **nova cartera de Migració**. Aquestes dinàmiques s'han de situar en un context de crisi econòmica, de nous fluxos d'**emigració** i d'augment del **populisme** en el vell continent. La gran recessió europea ha provocat, segons Diego Muro i Guillem Vidal, que s'eixamplin les **bretxes** entre ciutadans i institucions, països deutors i creditors i entre els mateixos ciutadans. També assistim a **noves formes de mobilització ciutadana**. Yolanda Onghena ha contribuït al debat sobre dinàmiques interculturals amb el llibre **Pensar la mezcla'**, en el qual convida a repensar la identitat i la diferència.

El context internacional és especialment advers i l'últim número d'**Afers Internacionals** de 2014 es pregunta com actua la Unió Europea en un context tan advers per mantenir la seva capacitat d'influència en les institucions multilaterals i en els mecanismes de governança global. També hem analitzat el pes i la influència que els moviments antisistema, especialment a la llum de les **eleccions al Parlament Europeu** del mes de maig. L'any anterior, diversos think-tanks del sud d'Europa vam voler posar de manifest les diferències entre grups euròfobs, euroescèptics i eurocrítics i, en relació a Espanya, vam predir que l'erosió del bipartidisme creava un **buit polític** que podia ser ocupat per una barreja de partits més petits, moviments de protesta i plataformes ciutadanes. Elina Viilup va analitzar el **resultat** de les eleccions europees apuntant al lleuger augment de la participació ja que el parlament resultant, encara que més fragmentat, és aclaparadorament pro-europeu. S'obria un nou cicle polític. Carme Colomina i Elina Viilup van detallar quins elements determinaran l'èxit o el fracàs de la **nova Comissió** presidida per Jean Claude Juncker en el que Carles A. Gasòliba ha qualificat com una **última oportunitat**.

Juntament amb la inestabilitat entre els seus veïns, l'economia ha estat la gran prioritat de la UE. En aquest sentit, Jordi Bacaria va posar l'èmfasi en el Banc Central Europeu i, concretament, a l'entrada en funcionament del **Mecanisme Únic de Supervisió**, que arriba al 82% dels actius bancaris de l'eurozona. Finalment, el vot escocès per decidir la seva possible separació del Regne Unit va captar l'atenció de tot el continent europeu. Marc Gafarot va exposar les **claus d'un referèndum** que va posar sobre la taula la pregunta de com afectaria a la seva permanència a la UE que Escòcia s'hagués independitzat del Regne Unit, un tema també recurrent a Catalunya. En relació a aquest debat, Graham Avery **va afirmar** que la UE rebutja inicialment aquests processos per acceptar-los després de forma pragmàtica, a condició que el camí a la independència pugui considerar-se constitucional.

I què passa a la resta del món? Des del CIDOB hem seguit analitzant la reconfiguració del poder a nivell global, les dinàmiques d'integració regional i també vells i nous focus de conflicte. Una de les característiques de 2014 és que, a més de Rússia, altres potències emergents s'han vist en dificultats polítiques i econòmiques. La Xina, amb el persistent i agreujat conflicte de **Xinjiang** i les protestes a **Hong Kong**, o el Brasil, que ha entrat en recessió i es va enfrontar a l'estiu a una onada de protestes socials en vigílies del mundial de futbol. També Japó ha entrat en recessió. El CIDOB ha parat una especial atenció a aquest país l'any 2014, entre d'altres motius, per extreure **llicons** per a altres economies en crisi com l'espanyola i per calibrar l'**impacte regional** de les polítiques de Tòquio. Oriol Farrés acaba l'any analitzant les implicacions de la **reelecció de Shinzo Abe**. A l'Índia, finalment, l'aclaparadora **victòria de Narendra Modi** ha obert una nova etapa tant per a la seva política interior com per a les seves **relacions exteriors**.

A Amèrica Llatina ha estat un any d'intensa activitat electoral: **Colòmbia**, **Bolívia**, el **Brasil** o l'**Uruguai** són alguns dels comicis que el CIDOB ha seguit de prop i en què ha predominat la continuïtat. Mentrestant, l'Argentina ha continuat sent escenari de **litigis**, tal com ha relatat Santiago Villar. Mèxic va iniciar el 2014 amb grans expectatives sobre el resultat de les **reformes** iniciades per Peña Nieto però els greus episodis de **violència** d'Iguala a la tardor han qüestionat la seva viabilitat. També hem analitzat la reconfiguració de **lideratges regionals** i les seves repercussions per a la UE; Anna Ayuso i Jordi Bacaria també es van aturar en l'anàlisi de la nova etapa que inaugura la **cimera iberoamericana de Veracruz**, apostant per una major implicació de la ciutadania. A les Amèriques, 2014 acaba amb dues dinàmiques esperançadores: Paula de Castro analitza per què estem davant d'una oportunitat real d'aconseguir la **pau a Colòmbia** i Anna Ayuso aborda la **normalització de relacions entre els EUA i Cuba**.

Una esperança que, malauradament, queda lluny per a altres conflictes. **Les eleccions a l'Afganistan** han portat al poder Ashraf Gani però no anuncien la fi de la violència. A més, aquesta s'estén a països veïns. Emma Hooper va analitzar **quatre grans reptes per al Pakistan**: l'extremisme i la violència, la feble governança, la precarietat econòmica i la necessitat d'adaptar la seva política exterior. Una mostra de la delicada situació del país ha estat el cruel assassinat de més d'un centenar de nens a Peshawar a mans dels **talibans pakistanesos**.

Un panorama certament ombrívol que confiem que millori l'any 2015. Des del CIDOB seguirem analitzant els grans temes de l'actualitat internacional, sense deixar de banda aquells que queden en un angle mort i passen inadvertits fins que esclata una crisi. Europa seguirà immersa en debats que ja hem presenciats durant 2014: crisi política i institucional, tensions territorials, por a una tercera recessió, negociacions sobre el TTIP, nous estímuls econòmics, etc. A més, el 2015 també centrarem els nostres esforços en els desafiaments a l'ordre de seguretat a Europa en l'any que celebrarem el 40è aniversari de l'Acta d'Hèlsinki. Vint anys després del llançament del Procés de Barcelona, abordarem la necessària adaptació de les polítiques europees cap a la Mediterrània i l'Orient Mitjà. Passada l'efervescència

electoral de 2014 a Amèrica Llatina, i després del sorprenent anunci d'Obama sobre Cuba, estudiarem si s'estan alterant els equilibris regionals. Finalment, el 2015 serà un any clau tant en grans temes globals com en els nous objectius en matèria de desenvolupament sostenible, la lluita contra el canvi climàtic, la possible desacceleració de les economies emergents o les repercussions geopolítiques de la caiguda dels preus del petroli.